

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N.Y. 11213
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשל"א.
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

די ימים טובים זיינען, ווי באקאנט, פארבונדן מיט באשטימטע צייטן פון יאָר: פסח מוז זיין אין חודש האביב, אין פריילינג, שבועות איז פארבונדן מיט דער צייט פון ווייץ-שניט, און ווערט אנגערופן חג הקציר, סוכות איז פארבונדן מיט דער צייט פון איינזאמלען די תבואה און פירות, און ווערט אנגערופן חג האסיף.

ספעציעל ווערט אין דער תורה אונטערגעשטראכן די פארבינדונג פון פסח מיט פריילינג, ווי עס שטייט: שמור את חודש האביב ועשית פסח לה' אלקיך (היט דעם פריילינג-חודש און מאַך פסח צו השם דיין ג-ט).

פסח און חודש האביב האבן געמיינזאמע שטריכן. איינע פון זיי: פסח איז "ראש לרגלים" – דער "קאָפּ" פון די ימים טובים – דער ערשטער און דער אָנהויב פון די אַנדערע ימים טובים, נאָכמער: דער המשך און אָפּשלוס פון פסח – פון דעם וואָס אידן זיינען געוואָרן אַ פאָלק – איז אין זמן מתן תורתנו, שבועות. און סוכות איז דאָך ווייל: בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים (אין סוכות האָב איך באַזעצט אידן ווען איך האָב זיי אַרויסגענומען פון ארץ מצרים). אַזוי איז דער חודש האביב דער ערשטער פון אַלע חדשים, און די צייט פון שפּראַצונג און בליאונג וואָס ברענגט צו קציר און אסיף.

★ ★ ★

די שייכות פון פסח צו חודש האביב האָט אויך אַ טיפּערע באַדייטונג:

פסח, זמן חירותינו, האָט געבראַכט אַ פולשטענדיגע אומוואַנדלונג מעבדות לחירות, מאפילה לאור גדול – פון דער נידעריגסטער מדריגה פון קנעכטשאַפט צו דער העכסטער מדריגה פון פרייהייט, פון אַ טיפּע פּינצטערניש צו אַ גרויסע ליכטיקייט. ענליך צו דעם איז אויך די ענדערונג פון דער נאַטור אין פריילינג, ווען די ערד כאַפט זיך אויף פון טיפן ווינטער-שלאָף, ווערט באַפרייט פון די קייטן און צוימנגען פון קאַלטן ווינטער, און נעמט שפּראַצן און בליען, ביז אַז די תבואה זאָנגען הייבן זיך שוין אָן אָנפילען. אָדער אין אַ פרט גענומען: ווען פון אַ קערנדל, נאָכדעם ווי ער ווערט צעפּוילט, שפּראַצט אַרויס נייע, לעבנדיגע און וואַקסנדע תבואה. אין ביידע פאַלן – פסח און פריילינג – איז די ענדערונג ניט אַ אויפשטייג פון איין מדריגה צו אַ נעקסט צווייטער, נאָר אַן ענדערונג שלא בערך – אַן ענדערונג וואָס שאַפט אַ נייע בריאה.

★ ★ ★

ווי עס איז באַמערקט געוואָרן מערערע מאל, איז יעדער ענין אין תורה (מלשון "הוראה") אַן אָנווייזונג און אַפּלערונג, בפרט אַן ענין וואָס איז פארבונדן מיט אַ יום-טוב, און במיוחד – מיט אַ כללות'דיגן יום-טוב ווי פסח.

אַ הוראה כללית פון פסח, ספעציעל פון דעם צוזאַמענבונד פון יציאת-מצרים מיט חודש האביב דוקא – פאַר יעדן אידן, מאַן און פרוי, אין טאָג-טעגלעכן לעבן, איז:

דער מענטשלעכער לעבן איז, אין אַלגעמיין, איינגעטיילט אין צוויי ספּערן: דער פּערזענלעכער לעבן און זיין אויפטו אין וועלט; און אין די ביידע איז דאָ דער גייסטיגער לעבן און דער פיזישער לעבן.

די אויפגאַבע פון אַ אידן איז "אַרויסנעמען" אַלעס וואָס עס איז דאָ אין די אויבענדערמאָנטע ספּערן – מעבדות לחירות (פון זייערע מצרים וגבולים – באַגרענעצונגען) דורך "אויפהויבן" זיי צו (מער) רוחניות (גייסטיקייט) – ביז צו דינען מיט יעדען פרט פון זיי דעם אויבערשטן.

לעולם עומדת). קה"ר עה"פ: קהלת א.ד. נאָכדעם . . . צעפּוילט: ראה לקו"ת ר"פ בהר. תורה (מלשון "הוראה"): זח"ג, ג.ב. אין טאָג-טעגלעכן לעבן: ובפרט שמחה מן התורה להזכיר יציאת מצרים בכל יום בבוקר ובליילה (רמב"ם הל' קיש פ"א ה"ג, שו"ע אדה"ז ר"ס סו, ועוד). די אויפגאַבע כו': ראה גם שיחת ש"פ שמיני, מבה"ח איר שנה זו (שיחות קודש ה'תשל"א ח"ב ע' 92 ואילך). דינען מיט יעדן פרט: ראה טושו"ע או"ח סר"א: בכל	האביב דער ערשטער . . . בליאונג: ראה רש"י שמות כג, טו. ולד שם. אוה"ת להצ"צ משפטים ע' א'קפ ואילך. זמן חירותינו: נוסח התפלה והקידוש דחה"פ. וראה לקו"ש ח"י"ז ע' 71 ואילך. מעבדות . . . גדול: פסחים פ"י מ"ה. נוסח ההגדה. נידעריגסטער . . . קנעכטשאַפט: שמות א, יד. ובדחול עה"פ. טיפּע פּינצטערניש: שהרי מצרים היא ערות הארץ (ויקרא יח, ג ובתו"כ (ובפרש"י) שם. קה"ר עה"פ והארץ	ראש לרגלים: ר"ה ד, א. דער "קאָפּ": ראה עטרת ראש בתחלתו. "קאָפּ" פון די ימים טובים: להעיר שצ"ל לימוד מיוחד שאין מצה בשבועות וסוכות (ספרי ראה טו, יב. ספרא אמור כג, ו). אוה"ח מצורע (יד, ו) ד"ה וראית: תורה תמימה אמור כג, ו. אָפּשלוס פון פסח . . . אַ פאָלק: ראה יתרו יט, ד-ו. יבמות מו, סע"א. רמב"ם הל' איסורי רפי"ג. בסוכות הושבתי: אמור כג, מג. וראה טא"ח סתרי"ה ובכ"י שם ד"בניסן מיבעי לה" לעשות סוכות.	די ימים טובים . . . פון יאָר: ראה סנהדרין יא, ב. ובתו"ה או שם. חג הקציר . . . חג האסיף: משפטים כג, טו ובפרש"י עה"פ. ספּעציעל . . . פסח מיט פריילינג: ראה ג"כ שמות יג, ד. יו"ד. שם כג, טו (וברמב"ן שם טו). שם לד, יח. שמור . . . אלקיך: דברים טו, א. ולרמב"ן (לשרש האי דסה"צ להרמב"ם) ולבעל הלכות – וזהו מ"ע (לעבר השנים, או – מושמרת את החוקה). וראה רמב"ם הל' קדו"ח רפ"ד. מושמרת את החוקה: באי יו"ד.
---	---	--	--

אויך די זאכן וועלכע ער קען, לכאורה, ניט ענדערן: דער אויבערשטער האָט עס אַזוי באַשאַפֿן אַז ער מוז אָנקומען צו עסן, טרינקען א.ז.וו. — מאַכט ער איבער דעם עסן א.ז.וו. און — שלא בערך: ער עסט צוליב קענען טאָן גוטעס, לערנען תורה, מקיים זיין מצוות — צוליב האָבן כח דינען דעם אויבערשטן. און נאָכמער — מיט דעם עסן אַליין דינט ער השם: דאָס בריינגט עס צו מאַכן אַ ברכה פאַרן עסן, אַ ברכה נאָכדעם א.ז.וו.

ענליך צו דעם — בנוגע חודש האביב: לכאורה קען דער מענטש גאָרנישט טאָן אין דעם וואָרום דער אויבערשטער האָט איינגעשטעלט חוקות (געזעצן אין דער פירונג פון) שמים וארץ און האָט אָנגעזאָגט אַז עוד כל ימי הארץ גו' וקור וחום וקיץ וחורף גו' לא ישבותו (כל זמן די ערד איז דאָ . . וועלן די צייטן פון קעלט און וואָרים און פון זומער און ווינטער . . ניט אויפהערן) — היט אַ איד און קוקט אַרויס צום פּרילינג חודש כדי צו מאַכן פסח צו ה' אלקיך: ער פאַרשטייט און נאָכמער, ער דערזעט אין דעם פּרילינג, דעם אויבערשטן'ס חוקות און לאַ ישבותו, און נאָך העכער — אין דעם סאַמע תוקף (שטאַרקייט) פון הנהגה טבעית (די פירונג לויט חוקות שמים וארץ) בחודש האביב — איז הוציאך ה' אלקיך ממצרים (האָט ה' דיין ג-ט דיר ארויסגענומען פון מצרים) — וואָס דאָס איז פון די גרעסטע נסים, סאַמע תוקף פון הנהגה נסית.

אין די אַלע ספּערן פון טאָג-טעגלעכן לעבן טרעפט דער מענטש אָן ענינים וועלכע זיינען "מצרים" — אין זין פון מצרים וגבולים (באַגרענצונגען) — וועלכע שטערן און צווימען דעם אידן פון אַנטוויקלען אין דער פולסטער מאָס זיין אמת-אידישע נאָטור, אַלס תורה-איד. די שטערונגען און באַגרענצונגען זיינען סיי אינערלעכע — איינגעבאָרענע זיטן און געוואָרענע געוואוינהייטן; און סיי אויסערלעכע — ווי די השפּעות פון דער סביבה. דאָרף אַ איד באַפרייען זיך פון די דאָזיגע קייטן און גיין צום תעבדון את האלקים.

★ ★ ★

אויך דער וואס מאַכט דעם חשבון, אַז זיין גייסטיגער מצב איז גאָר אַ נידעריגער, איז ווי קען מען ערוואַרטן ער זאָל זיך אינגאנצן איבערשטעלן מעבדות לחירות ומאפילה לאור גדול — איז אויך אין דעם פאַראַן אַ קלאָרע אָנווייזונג פון דעם יום-טוב פסח. וואָרום, ווי געזאָגט, איז יציאת-מצרים געווען מן הקצה אל הקצה: פון דער נידעריגסטער פאַרשקלאַפונג צו די נידעריגסטע געצנדיגער, זיינען די אידן ניט נאָר באַפרייט געוואָרן פון פיזישע עבדות (עבדות פרך) און פון גייסטיגע פאַרשקלאַפונג (עבודה-זרה), נאָר זיי האָבן באַלד דערנאָך — שביעי של פסח — געקענט זאָגן און געזאָגט זה א-ל-י (דאָס, אָט איז מײַן ג-ט), באַוויזן, כביכול, מיטן פינגער — און דערנאָך דערגרייכט דעם באָרג סיני, האָבן געהערט "אנכי ה' אלקיך" מפי הגבורה (פון אויבערשטן אַליין) און האָבן באַקומען די גאַנצע תורה, שבכתב ושבעל פה — אַן אויסערגעוויינלעכע איבערשטעלונג מן הקצה אל הקצה.

★ ★ ★

השם יתברך זאָל העלפן, אַז יעדער איינער און איינע, בתוככי כלל ישראל, זאָל אויסנוצן די כוחות וואָס דער באַשעפער האָט געגעבן יעדן פון זיי איבערצוקומען אַלע שוועריקייטן און שטערונגען און אַרויסגיין פון אַלע מצרים און באַגרעניצונגען און דערגרייכן אמת'ע חירות דורך פאַרבינדן זיך מיט'ן אויבערשטן — דורך זיין תורה און דורך זיינע מצוות,

כולל די מצוה: להזכיר יציאת מצרים ביום ובלילה,

און פון דער גאולת הפרט — זאָל מען זוכה זיין צו גאולת הכלל, צו דער פאַרווירקלעכונג פון דער נבואה כימי צאתך מארץ מצרים אדאנו נפלאות, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

בברכת חג הפסח כשר ושמה,

מ. שניאורסאהן

הוא מילף הוא (בתמי) גילוי מילתא הוא ובפרש"י שם. וראה ס' ריאם שם: עד דלא אתי נביא גמרי לה ואתי נביא ואסמכ"א אקרא (דהשיר יחי' לבם — לשיטת'). ומעלה יתרה בהרא"ה מכתוב זה לגבי פסוקי נ"ך המבואים במדרש הגדול (פ' בא' ב, ב), כי אינו בל' הלכה ודין (שמדברי קבלה לא ילפינן), אלא בסגנון של סיפור דברים וגילוי מילתא בעלמא. ולהעיר מהכחל דאין למדים מקודם מ"ת (ירוש' חגיגה פ"ג, ה"ח ועוד) — ובכ"ז במילתא דמסתברא וכיו"ב למדין (שעפ"ז מבואר בכ"מ הא שלמדין דאין מערבין שמחה בשמחה מהכתוב "מלא שבע וגו' ואת" (ויצט, כו, ירוש' מו"ק פ"א ה"ז). ראה שד"ח כללים א, שכא. (וש"ן 1). ועוד להעיר שמדרש תהלים מסיים במעשה רב: אמר דוד כי. ומה שלא הובא זה במדה"ג — הרי כ"ב מדה"ל שלא הביאום. הלל היא מדה"ת: ראה גם אנציק' תלמודית ערך הלל ס"ב (ברך ט' ע' שצ ואילך). וש"י. דהשיר יחי' לבם: ישע"ל, כט, 169 ואילך, וש"י. אגולות הפרט . . הכלל: להעיר מאנה"ק ס"ד (ק"ה, סע"ב ואילך). "כימי" . . נפלאות: מיכה ז, טו

שאתם מזכירים אותי מעי המים עליכם כו', זכרו נפלאותיו אשר עשה כו', בשביל שהיו מזכירים נפלאותיו, אמר דוד א"כ אני מזכירו למנצח לדוד להזכיר אלקים להצילני (לאחר שאמר דוד למעלה) כי אלקים יושעי ציון ויבנה ערי יהודה וישבו שם וירשהו וורע עבדיו ויחלוה ואוהבי שמו ישכון בה (מדרש תהלים ע', הובא בפרש"י שם)**.

זכרו . . עשה: דברי-הימים א' טז, יב.

למנצח לדוד להזכיר גו' כי אלקים יושעי ציון גו': סיום מזמור סט, והתחלת מזמור ע' — שסיימו והתחילו לומר בי"א ניסן השתא — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצו בשוה"ג.

(** וי"ל שמכאן ראו' נוספת לדברי האומרים שאמירת הלל היא מה"ת (בה"ג במנין המצות. ריאם ס' קה. ר"ש בן גבירול מ"ט טז. סמ"ק סקמ"ו. ר' דניאל הכבלי בס' מעשה נסים לרא"ב בן הרמב"ם ס' א' — שגם נמנה במנין המצות; ולהרמב"ם בסה"צ שרש א' — שאינה נמנית במנין המצות, אבל היא מה"ת. ובזו העמודים (לס' ריאם שם) שכן נראה דעת רש"י ור"ח ואח"י).

כאמרו נפלאותיו שעושה עמכם בכל עת (לאו דוקא יצי"ם) — לא נעשה כו' אלא בשביל שיהיו מזכירין נפלאותיו (שכפשוט) — הו"ע ההילול והשבח להקב"ה).

לא ילפינן (חגיגה י, ב, ב"ק ב, ב ועוד), וכש"כ מדברי קבלה אינם דברי תורה, הרי זהו רק גילוי מילתא (והשטעט) דעשיית הנפלאות, ועי' — ולא ממש — המבואר בכ"ק (שם):

דערנענט אין דעם פּרילינג: ע"ד הירוש' הובא בתד"ה אמנות (שבת לא, א): שמאמין בחי העולמים ודור. הנהגה טבעית . . נסית: ראה שמור (פס"י, יא): משבחר הקב"ה בעולמו . . וכשבחר ביעקב ובניו כו'. עקדה שער לה תחלתו.

טאָג-טעגלעכן לעבן . . באַפרייען זיך: ראה תניא פמ"ז: כל יום ויום חייב אדם לראות עצמו כו'. באַפרייען זיך . . תעבדון את האלקים: ע"ד מש"נ שמות ג, יב.

עבודה-זרה: וכדח"ל: משכו מעבדה זרה (מכילתא לשמות יב, כא).

זה . . מיטן פינגער: רש"י שמות טו, ב. וראה תענית בסופה.

אנכי . . מפי הגבורה: מכות כד, רע"א.

די גאַנצע תורה: ברכות ה, א ובכ"מ.

אָרויטגיין . . דורך פאַרבינדן זיך: ראה תניא ספמ"ז ועיין בליקוטי לוי יצחק שם.

מצוה . . ובלילה: רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג.*

(*) (הטעם שלעיל בשו"ה אין טאָג-טעגלעכן לעבן מובא מ"מ ברמב"ם ובשו"ע אדה"י, וכאן רק ברמב"ם — כי) שם — בכ"י — הענין (וראי' ע"ז במ"מ), שמא"כ כאן הל' בדיוק בכ"י, ולמכ' אין שייך ונוגע (ואדבא) הפרטים שבשו"ע (מה"ת וכו') — ולכן הובא הל' הדרמב"ם. (מענה רבינו — ניסן תשל"א)

להזכיר יציאת מצרים: להעיר מדה"ל: כל זמן

דרכיך דעה . . כל מעשיר יהיו לשם שמים.

טרינקען א.ז.וו.: להעיר ממחז"ל על כל נשימה ונשימה שאדם נושם צריך לקלס לבורא (בר' ספ"ד).

ענטט צוליב . . מיט דעם עסן אַליין: כבשושו"ע שם: לשם שמים, בכל דרכיך דעה*.

(*) מיט דעם עסן אַליין . . דאָס בריינגט עס צו מאַכן אַ ברכה: היינו שהאכילה נעשה טפל לגבי (העיקר) אמירת הברכה, ע"ד חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום (מנחות מג, ב), החיוב הוא אמירת הברכה, ובתור תוצאה מזה — נהנה מעניני עוה"ז (אכוש וכיו"ב), בכל דרכיך גו': משלי ג, ו.

כל מעשיר כו': אבות פ"ב מ"ב.

הוספה לאחר זמן: ראה גם שיחת ש"פ אחרי"ק שנה זו (שם ע' 149 ואילך).

ומזה הלכה למעשה (מנחות שם, ושושו"ע או"ח ס' רצ) אשר בכדי להשלים מאה ברכות בשבת צ"ל אכילת פירות וכיו"ב, שהעיקר בזה הוא אמירת עוד ברכות, אלא בכדי שלא תהי' ברכה לבטלה, צריך לאכול הפרי וכיו"ב, שאכילה כזו — היא טפלה לגבי העיקר — אמירת הברכה. ועפ"ז יומתק ל' הרמב"ם (סוף הל' ברכות): ולעולם כי וירבה בברכות הצרכות, ועיינ' שו"ע רבנו הוקן אחויה סרמ"ט קו"א ספ"ד.

חוקות . . שמים וארץ . . עוד כל ימי: ירמ' לג, כה. בראשית ח, כב.

קוקט אָרויט: ע"ד פרש"י בראשית ל, יא.